

Juridiska fakultetsstyrelsen
Richard Croneberg, docent

Remiss: Indexering av taket i FoU-avdraget

Fi2026/01147

Juridiska fakultetsstyrelsen, som har anmodats att yttra sig över rubricerat betänkande, får härmed avge följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av docent Richard Croneberg.

Juridiska fakultetsstyrelsen, som har anmodats att yttra sig över rubricerat betänkande, får härmed avge följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av docent Richard Croneberg.

Juridiska fakultetsstyrelsen välkomnar möjligheten att närmare få diskutera förutsättningarna för indexering knutet till inkomstskattelagen i allmänhet och FoU-avdraget i synnerhet.

Vid en närmare genomlysning av inkomstskattelagens regelverk framträder i huvudsak tre olika former av indexering och referensmekanismer knutna till inkomstbasbeloppet, prisbasbeloppet respektive statslåneräntan. Syftet med nämnda indexeringar och referensvärden varierar från att bl.a. begränsa skattefriheten för vissa inkomster samt sätta en gräns för vissa avdragsmöjligheter, till att effektivt höja skatten genom att räkna upp vissa förmåner och andra schablonintäkter.¹ En uttalad fördel med dessa upp- respektive

¹ Jfr t.ex. lättnaderna i 8 kap. 4 § IL, där skattefriheten för tävlingsvinst är begränsad till ett nominellt belopp och 12 kap. 11 § IL, där avdrag för traktamente utgår från ett schabloniserat belopp mot den höjning som följer av t.ex. 61 kap. 5 § IL, där värderingen av bilförmån anknyter till såväl en basbeloppsdel som en räntekomponent

nedjusteringar är att de ger såväl förutsebarhet som en god överblick av de effekter som följer av inkomstskattelagens regler över tid, vilka annars riskerar att urholkas i det fall nämnda regler skulle förhålla sig till ett nominellt belopp eller tak.² Samtidigt innebär en automatisk justering utifrån en satt indexering respektive referensränta att en passiv lagstiftare riskerar att förlora en del av sin budgetkontroll.

Bortom de likheter som följer av nämnda regelverks justeringar föreligger ett antal avgörande skillnader mellan de indexeringar och referenser som inkomstskattelagen hänvisar till. Medan de bestämmelser som hänvisar till prisbasbeloppet i regel avser att bevara realvärde i takt med prisutvecklingen i ekonomin, avser hänvisningarna till inkomstbasbeloppet att följa inkomst- och löneutvecklingen. Statslåneräntan utgör däremot inte en indexering i egentlig mening, utan är en räntebanknuten referens som används för att schablonisera avkastning, ränteförmån eller kapitalkostnad med utgångspunkt i statens upplåningsränta. Av dessa tre utmärker sig prisbasbeloppet genom att det bygger på konsumentprisindex (härefter KPI), vilket är ett statistiskt konstruerat och viktat mått på prisutvecklingen i ekonomin. Till skillnad från inkomstbasbeloppet, som i större utsträckning knyter an till uppmätta inkomst- och löneförhållanden, är prisbasbeloppet därför mer beroende av metodval kring varukorg, viktning och kvalitetsjusteringar.³ Med full respekt

samt 42 kap. 36 § IL, där schablonintäkten på investeringssparkonto bestäms med utgångspunkt i kapitalunderlaget.

² Jfr den urholkning som t.ex. har skett av investeraravdraget i 43 kap. 21 § IL, vilket sedan år 2013 är begränsat till ett nominellt angivet belopp om 650 000 kr per beskattningsår.

³ Jfr t.ex. Tysklinds reflektioner kring kvalitetsjusteringar i Tyskland, O., *Staff Memo – Kvalitetsjusteringar och internationella prisjämförelser*, Avdelningen för penningpolitik – Sveriges Riksbank, januari 2020 s. 3, där Tyskland problematiserar KPI: "Att mäta makroekonomiska variabler är svårt. Även om statistikmyndigheter runt om i världen gör sitt allra bästa baseras den makroekonomiska statistiken i praktiken ofta på uppskattningar av den makroekonomiska utvecklingen. Statistiken är därmed förknippad med *relativt stor osäkerhet* [förf. kursivering]. Eftersom datatillgänglighet och resurser för statistikproduktion skiljer sig åt mellan länder är de internationella metodkonventioner som styr statistikproduktionen ganska flexibla. Detta är viktigt att ha i åtanke när man gör jämförelser mellan länder. Konsumentprisstatistiken är inget undantag". Se även Tongur, C. & Thorburn, D., *Problemet med KPI som enda*

för den grannliga och metodologiskt komplexa uppgift som fastställandet av KPI innebär, bör indexet dock förstås som en statistiskt grundad uppskattning av den allmänna prisutvecklingen, som genom prisbasbeloppet lämpar sig särskilt väl för indexering av utbetalningar i transfereringssystem, men inte med samma självklarhet för regler om skatter och avgifter.⁴ Utan att vare sig ta ställning till den potentiellt förlorade budgetkontroll eller de offentligfinansiella effekter som följer av föreslagen indexering, välkomnar Juridiska fakultetsstyrelsen därför att FoU-avdraget utgår från inkomstbasbeloppet. Regleringstekniskt är det mer ändamålsenligt att knyta indexeringen av inkomstskatterättsliga regler till ett basbelopp som vilar på inkomststatistik. Detta gäller även med beaktande av att inkomstbasbeloppet kan innehålla vissa prognosinslag till följd av eftersläpning i inkomststatistiken.⁵

Utöver den regleringstekniska frågan om indexering vill Juridiska fakultetsstyrelsen samtidigt erinra om den begränsade analys som sker av förslagets EU-rättsliga aspekter, särskilt i fråga om statsstöd. I SOU 2026:1 lämnades en utförlig redogörelse för statsstödsreglernas betydelse vid utformningen av skatteincitament för forskning och utveckling. I remitterad promemoria anges däremot endast kort att

inflationmått – Ekonomisk debatt, nr 2 2020 årgång 48 s. 65 ff. och Walschots, J., *Changing Baskets in the CPI*, diskussionsunderlag för Ottawa Group Meeting, Rio de Janeiro, Brasilien s. 21.

⁴ Det bör även framhållas att KPI och tillhörande mått ytterst är en kompensatorisk regulator, vilken bl.a. syftar till att utgöra deflator i nationalräkenskaperna samt en målvariabel för penningpolitiken. Även om KPI och de till indexet tillhörande kompensatoriska verktygen i form av prisbasbeloppet vilar på gedigen statistisk forskning har det varken ett vetenskapligt anspråk eller en närmare ontologisk förankring. För en närmare diskussion om förhållandet mellan KPI och prisbasbeloppet i ljuset av ett antal normgivningsfrågor, se Croneberg, R., *Bland falukorvar, index och prisbasbelopp – en analys av förhållandet mellan konsumentprisindex och prisbasbeloppet i ljuset av ett antal normgivningsfrågor*, Förvaltningsrättslig tidskrift nr 3, 2024 s. 281 ff.

⁵ Jfr Pensionsmyndighetens dokument *Beräkning av inkomstindex och inkomstbasbelopp för 2026*, där myndigheten utvecklar sin beräkningsmodell, vilken vilar på inkomststatistik men även inbegriper ett prognosinslag eftersom de två senaste årens pensionsgrundande inkomster ännu inte är slutligt taxerade och därför måste uppskattas (för 2026 sker denna uppskattning med utgångspunkt i Konjunkturinstitutets prognos för inkomstutvecklingen 2024 och 2025).

förslaget bedöms vara förenligt med unionsrätten. Juridiska fakultetsstyrelsen noterar vidare att den höjning som följer av den föreslagna indexeringen i nuläget endast får betydelse för en handfull företag.⁶ Med stöd i denna blygsamma konsekvensanalys går det inte att utesluta att förslaget ger upphov till frågor om selektivitet enligt statsstödsreglerna. Den unionsrättsliga konsekvensanalysen av förslaget bör därför utvecklas i denna del.

Enligt delegation

Richard Croneberg

⁶ Se Fi2026/01147 s. 9.